Congrestoespraak mr Henk Zeevalking voor de A.L.V. van 13/14 nov. 1981 Voorzitter, dames en heren leden van D'66,
EMBARGO TOT HET MOMENT VAN UITSRPEKEN (ZATERDAG 14 NOVEMBER 1981 N.M).
Ik realiseer mij dat er momenteel sprake is van een primeur en ik reken mij dat tot eer. Voor de eerste maal in de geschiedenis van onze partij wordt een congres door een minister uit zijn midden toegesproken.
Toch is hier meer sprake van toeval dan opzet. Immers de verkiezing van een nieuwe partijvoorzitter is nog gaande en derhalve staat thans diegene voor u die tot 11 september 1.1. deze functie bekleedde. Het is dan ook vanuit die optiek verklaarbaar dat deze toespraak minder met mijn huidige functie te maken heeft en meer met een aantal zaken die van belang moeten worden geacht voor onze partij en voor het functioneren van onze democratie.
Toch wil ik wel iets kwijt over dat ministersschap op Verkeer en Waterstaat. In de ogen van sommigen niet zo'n erg belangrijk ministerie. Zeker deze minister behoort niet tot de zo belangrijke financieel-economische driehoek. Maar hij is wel de eerst verantwoordelijke in dit land voor de veiligheid van verkeer en vervoer en bescherming tegen het water en voor de infraistructuur voor morgen, dit laatste samen met de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.
Die infrastructuur is belangrijk voor ons welzijn, maar evenzeer voor onze welvaart en daar werkt het Ministerie van Verkeer en Waterstaat aan en dat van Economische Zaken. Hier kunnen belangen botsen, maar men kan eventueel trachten ze in eikaars verlengde te leggen en ik denk dat de ministers van Economische Zsiken en van Verkeer en Waterstaat dat laatste zullen trachten te doen. En dat is een beleid in de geest van ons partij-program, want ook in dat program liggen de belangen in eikaars verlengde, meer dan dat zij botsen. D'66 heeft met de ministeries van Economische Zaken,
Defensie en Verkeer en Waterstaat niet de meest populaire en denkbare posten in dit kabinet gekregen, maar wel posten waar wat te doen valt en waar het gezicht van Nederland wordt bepaald.
Zeker uw drie ministers verschillen wel eens van mening in en buiten de ministerraad, maar ik stel ook eén ding vast; toen
het om een zeer belangrijke

het om een zeer belangrijke beslissing ging hebben we gedrieen één lijn getrokken en - ik durf dat best zo scherp te stellen-- door ons op te stellen zoals we hebben gedaan het voortbestaan van deze regering mogelijk gemaakt/
En ik verzeker u congres ook in de toekomst zullen we gedrieën steeds één lijn trekken als het weer om belangrijke beslissingen gaat. Wij zullen ons niet uit elkaar laten spelen, wij zullen de eenheid van D'66 niet in de waagschaal stellen. Wij zullen zorgvuldig beheren hetgeen wij in handen hebben: de doorslaggevende stemmen in de ministerraad. Zo wordt dit kabinet, ons kabinet Die eer komt ons overigens gewoon toe. Voor de verkiezingen wilde het CDA niet kiezen, de PvdA had een andere eerste keus, alleen D'66ers hebben de moed gehad voor de verkiezingen te stellen wat we wilden een kabinet; CDA/PvdA/D'66 als eerste keus.
Die keus heeft ons stemmen gekost. Allicht, Maar die keus heeft ons ook negen zetels winst opgeleverd en dat is een verkiezingsresultaat geweest dat naair ik vermoed voorlopig niet door anderen zal worden overtroffen.
Er wordt wel eens gesteld dat het D'66 van nu lang niet meer is zoals het D’66 van 15 jaar geleden. Dat klopt. Maar voor welke partij geldt dat niet ?
De V.V.D is in die tijd verworden van liberaal tot conservatief, in het christelijke kamp werden partijen omgedoopt tot bloedgroepen, de PvdA maakte een vervreemdingskuur door en de rest speelt geen rol van betekenis meer. Zeker wij hebben geprofiteerd van de malaise bij anderen, maar we konden dat slechts doen omdat we op beslispunten dezelfde partij bleven. En dat alles ondanks het streven van onze tegenstanders ons uit elkaar te drijven.
Dat heeft men steeds gepoogd, dat zal men steeds blijven nastreven, want alleen zo kan men ons treffen, In het begin van
de zeventiger jaren is het

de zeventiger jaren is het ook bijna gelukt tot het moment waarop onze politieke tegenstanders een kardiale fout maakten.
Men waande ons dood, maar we waren het niet. Glastra van Loon, Terlouw,
Van Mierlo, Brinkhorst, ten Brink, Dik, Gruijters, de Goede
waren er nog om er maar eens een handvol te noemen. Na onze
wedergeboorte ontstond de mythe dat het D'66 onder Terlouw

gans anders was dan onder Van Mierlo. Eindeloos heeft men mij als uw partijvoorzitter over dat onderwerp doorgezaagd. Wat is nu volgens u het verschil tussen Terlouw en Van Mierlo ? Zo ging dat tot op het bot, tot in het bed. Het verschil is nu een ieder duidelijk. De een is minister van Economische Zaken, de ander van Defensie, Enfin: van dit gezanik is de nieuwe partijvoorzitter af.

Toen wij in 1966 begonnen wilden wij meer duidelijkheid in de politiek brengen en de kiezer niet alleen invloed geven bij de samenstelling om de volksvertegenwoordiging maar zo mogelijk ook in de samenstelling van een na de verkiezingen te formeren kabinet. Dat laatste kon in ons systeem slechts door voor de verkiezingen te verklaren met wie we na de ver- zingen het liefst en het best een regering konden vormen.

Zo ging het in 1966, zo ging het in I981 nog, CDA en PvdA waren onze eerste keus, VVD en PvdA was de tweede. De kiezer die op 26 mei van dit jaar op ons stemde wist wat hij aan ons had, De kiezer die in de toekomst op ons zal stemmen zal dat ook weten, maar hij zal daarbij nog iets weten en wel dat wij een aan de kiezers gegeven woord ook in moeilijke omstandigheden, ook op momenten dat anderen ons daartoe aanzetten ja op hun blote knieen smeken: dat wij dat woord niet breken,

Is dat landsbelang ? Ja, dat is landsbelang, het spreken met een en dezelfde mond zowel voor als na de verkiezingen.

Hulde aan onze tweede Kamer fractie die het laatste half jaar geen tittel of jota van het door het februari congres van D'66 bepaalde met betrekking tot onze strategie resolutie is afgeweken. Moge zo'n saamhorigheid ooit gemeengoed worden voor alle politieke partijen - -

alle politieke partijen in ons land. Moet die gewoonte van onze partij om zich voor de Tweede Kamer verkiezingen uit te spreken voor de te volgen koers bij de op die verkiezingen volgende kabinetsformatie worden doorgetrokken naar statenen raadsverkiezingen?

Gezien het aktuele van deze vraag met het oog op de verkiezingen in 1982 wil ik daar in het kort even op ingaan na voor de duidelijkheid gesteld te hebben dat ik hier mijn persoonlijk standpunt geef. Het 'is dan een staatsrechtelijk gebruik van de tv;eede en derde bestuurslaag de provincie en de gemeente monistisch te noemen in tegenstelling tot de eerste het Rijk dat als dualistisch wordt gekwalificeerd, In ons geschreven consti-

tutioneel recht komen beide begrippen niet voor. Nergens worden regering en parlement tegenover elkaar geplaatst en college van Gedeputeerde Staten en Provinciale Staten, colleges van Burgemeester en Wethouders en gemeente raden naast elkaar. Het enige verschil dat de wet maakt is dat ministers en staatssecretarissen geen deel uit maken van het parlement dat hen wel laat functioneren en leden van Gedeputeerde Staten en Burgemeester en Wethouders - commissaris en burgemeester uitgezonderd - wel deel uit maken van staten en raden en derhalve stemrecht hebben. Het zijn deze verschillen die de begrippen monisme en dualisme hebben doen ontstaan. Duidelijk is echter dat met een parlementair kabinet als het huidige weinig dualisme in de landspolitiek meer te beleven valt; de motie van wantrouwen uitgezonderd. Dit middel is echter een aantal decennia al niet meer gehanteerd.
Het een extra parlementair of zakenkabinet zouden de zaken anders komen te liggen. Het dualistische systeem zou dan veel duidelijker dan thans zichtbaar worden. Weinig dualisme dus in de landspolitiek, nog veel monisme in de regionale en plaatselijke ?
Inderdaad, maar niet meer dan in de landelijke met de duidelijke tendens dat staten en raden zich meer en meer als regionale en plaatselijke parlementen gaan gedragen door zich critischer dan voorheen op te stellen tegenover Gedeputeerden en Wethouders en als het moet ook jegens commissarissen en burgemeesters. Kortom er is weinig verschil meer
tussen het functioneren van de

tussen het functioneren van de politiek op landelijk, provinciaal en gemeentelijk vlak. Dat brengt mij op de vorming van de colleges van Gedeputeerde Staten en Burgemeester en Wethouders,
Een regering beslist bij de gratie van een meerderheid in het parlement en op die toevallige meerderheid regeert zij volgens een regeringsprogram.
Meer en meer gaan ook colleges van Gedeputeerde Staten en Burgemeester en Wethouders een nieuwe vierjaarlijkse periode in met een program. Dat is juist. Maar niet ongebruikelijk is dat ook partijen die niet in de colleges zitting hebben aan totstandkoming van dat program meewerken en uitvoering in de raad steunen. Dat acht ik minder juist en in ieder geval de dood in de pot van de regionale en plaatselijke democratie.
Juist is dat colleges van Gedeputeerde Staten en Burgemeester en Wethouders een-

program maken om beleid op te bepalen. Door zogenaamde afspiegelingscolleges te formeren waar alle grote partijen inzitten ontkracht men dam zo'n program echter weer, want men komt dan tot een soort nationaal kabinet op regionaal of plaatselijk niveau. De lagere politiek, die vaak toch al kleurloos is werkt zo ook nog zouteloos. Het colleges van Gedeputeerde Staten en Burgemeester en V/ethouders van een duidelijke politieke signatuur en met een helder program vermijdt men politieke windstilte in staten en raden. Ik vind dan ook dat D'66 bij de komende staten en raadsverkiezingen moet stellen er naar te streven program- colleges te vormen en waar mogelijk vanwege de duidelijkheid moet aangeven met welke partijen. Zo geeft men althans enigermate de kiezer invloed op de samenstelling van de colleges van Gedeputeerde Staten en Burgemeester en Wethouders. Een bijkomend voordeel in vergelijking met de landelijke politiek is nog dat nu de vrouw of man uit de staten- en raadsleden moet worden gekozen men bij de verkiezingsstrijd al kan aangeven wie kandidaat staat voor Gedeputeerde Staten of voor Wethouder.

Het zo juist gestelde acht ik principieel belangrijk. Maar er is
ook nog een heroverwegend

ook nog een praktisch argument voor ons om naar politieke meerderheidscolleges te streven. Dat argument vloeit voort uit onze omvang enerzijds en ons gebrek aan politiek kader anderzijds,

In de meeste gemeenten en staten zullen we net als landelijk als vierde grote partij uit de bus komen. Dat betekent dat we bij het formeren van zogenaamde afspiegelingscolleges - dat wil zeggen naar grootte van de partijen - er niet zo gauw aan te pas zullen komen, zij het ditmaal in 1982 meer dan in 1978 gelet op onze te verwachten groei.

Maar toch. Veelal zal men er ons buiten kunnen houden. Bij meer- derheidscolleges ligt dat anders en voor ons gunstiger. Men zal ons nodig hebben en daar zal al gauw een zetel in GS of B en W tegenover staan danwel een zetel meer dan we bij een afspiege- lingscollege gekregen zouden hebben.

Die zetels nu in de colleges van GS en B en W hebben we hsird en hard nodig om ons politiek kader eerst kwalitatief en later kwalitatief drastisch te versterken.

Het andere woorden bij politieke meerderheidscolleges in staten en raden, waar men ons al gauw nodig zal hebben om tot een of andere meerderheid te komen - welke ? dat hangt van de plaatselijke en regionale omstandigheden af, want voor staten en raads-

verkiezingen kan men dan niet met landelijke richtlijnen werken - bij deelneming aan die meerderheidscolleges kunnen we twee vliegen in één klap slaan te weten politieke invloed uitoefenen en kader vormen.
Partijgenoten. Bijna twee jaar heb ik mede leiding mogen geven aan D'66. Ik ben u daar dankbaar voor. Dank zij de partij ben ik wethouder en raadslid geweest in Utrecht, Staatssecretaris van Justitie, lid van de Tweede Kamer, Burgemeester van Rijswijk en nu Minister van Verkeer en Waterstaat. Tegenover dat alles heb ik maar één zaak kunnen plaatsen: mijn trouw aan D'66 en zijn beginselen. Op zeventien jarige leeftijd begon ik mijn politieke loopbaan als voorzitter van de afdeling Arnhem van
van de Vrijzinnig Democratische

van de Vrijzinnig Democratische Jongeren Organisatie Na de oorlog van '40-'45 was ik enige tijd politiek dakloos, daarna kwam ik via de V.V.D in 1966 bij de samenstellers van het Appèl terecht. Ik heb in D'66 steeds gezien de politieke stroming die het dichtst staat bij de wortels van onze cultuur die sommigen vertalen met geloof, hoop en liefde anderen met vrijheid, gelijkheid en broederschap. Of het trio nu 2000 of 200 jaar oud is hij is even onbetwistbaar waar als onbereikbaar ver.
Maar wie niet hoog grijpt zal ook nooit hoger stijgen heeft Nietsche gezegd. D'66 grijpt hoog, omdat zij wil stijgen naar vrijheid en gelijkheid. Partijgenoten laten we eensgezind de 15 jaar geleden ingeslagen weg blijven volgen, want de stroom kiezers die daarvoor waardering heeft is nog steeds groeiende.
Een betere toekomst kan een politieke partij zich niet wensen.